

**Tax-Fin-Lex, Visoka šola za računovodstvo in
finance, Pravna fakulteta v Ljubljani**

Konferenca „Poslovna forenzika“

**Dejanski in pravni problemi pri praktičnem
iskanju premoženja nezakonitega izvora**

Ljubljana, 20.-21.9.2017

Drago Kos

Iskanje premoženja nezakonitega izvora je...

.....skupek ukrepov za identifikacijo in izsleditev premoženja, ki izvira iz kaznivih ravnanj, s ciljem njegovega zasega oziroma zamrznitve do odločitve pristojnega sodišča o njegovem odvzemu in vračilu oškodovancu.

„Iskalci“ premoženja nezakonitega izvora...

...SO:

- pooblašcene uradne osebe v javnem sektorju (ki morajo ne samo najti premoženje, ampak ga tudi povezati s kaznivimi ravnanji, ki jih morajo tudi dokazati);
- izvajalci v zasebnem sektorju (katerih naloga je postopati po naročilu stranke, ki je največkrat omejeno le na lociranje premoženja, ne pa tudi na dokazovanje njegove povezanosti s kaznivimi ravnanji).

Najtežja naloga pri iskanju premoženja..

...je „predelava“ zbranih informacij v dokaze, ki jih je dovoljeno uporabiti v sodnih (kazenskih ali pravnih) postopkih.

Viri podatkov

Pri iskanju premoženja najbolj pogosto v poštev pridejo:

- posnetki telekomunikacij,
- izjave (osumljencev, prič,..),
- podatki, pridobljeni s tajnim opazovanjem,
- podatki, pridobljeni s hišnimi preiskavami in zasegi,
 - finančno-obveščevalni podatki (UPPD),
 - bančni in drugi finančni dokumenti,
 - registrska dokumentacija za podjetja,
 - zemljiškoknjižna dokumentacija,
- pogodbe in podobna poslovna dokumentacija,
 - javni viri,
 - socialni mediji.

Za večino naštetih metod so v vseh državah pristojni državni organi, zasebni „preiskovalci“ pa le v zelo omejenem obsegu.

Namen preiskovalnih pooblastil po slovenskem ZKP...

...je z izjemo 156. člena izključno zbiranje dokazov o osnovnem kaznivem dejanju, ne pa tudi zbiranje podatkov, ki bi omogočili odvzem protipravne premoženjske koristi.

Nekoliko zadevo olajša uporaba pooblastil iz 156. člena ZKP pri preiskovanju KD Pranja denarja po 245. členu KZ-1, ki pa še vedno ne pokriva vseh možnih oblik prikrivanja premoženja in ne vseh možnih preiskovalnih pooblastil.

156. člen ZKP dovoljuje zbiranje podatkov od bank, hranilnic, plačilnih institucij in družb za izdajo elektronskega denarja tudi za namene zavarovanja zahtevkov za odvzem premoženjske koristi oziroma premoženja v vrednosti premoženjske koristi.

Kaj pa Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora?

„Finančna preiskovalna dejanja“ so določena v 12. členu: lahko se uporabijo ukrepi, ki so po zakonu, ki ureja kazenski postopek, dopustni za pridobitev podatkov in dokazov za zavarovanje zahtevka za odvzem premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem ali zaradi njega, ravno tako pa se smeta opraviti tudi hišna in osebna preiskava.

Obseg finančnih preiskovalnih dejanj je še vedno dosti ožji kot obseg preiskovalnih dejanj za dokazovanje kaznivih dejanj.

Posledica?

Ob že pregovorni usmerjenosti pooblaščenih uradnih oseb v preiskovanje in dokazovanje osnovnega kaznivega dejanja (in ne v isti meri tudi v iskanje premoženjskih koristi), pomanjkanje pravih pooblastil za ugotavljanje in dokazovanje premoženja nezakonitega izvora lahko vodi samo v situacijo, kjer to ni in ne more biti pomembna naloga za državne organe.

Organi odkrivanja in pregona si lahko v veliki meri pomagajo z izsledki drugih državnih organov, zlasti FURS, UPPD, AVK, ..., kar pa še vedno ni zadostna garancija za to, da se bo našel pomemben del pridobljene protipravne premoženjske koristi.

Iskanje premoženja v praksi

Najpomembnejše kategorije premoženja:

- nepremičnine (kataster, ZK),
- premičnine (večina jih je registrirana*)
- denar,
- vrednostni papirji (ATVP),
- lastništvo podjetij (AJ PES),
- terjatve (ni registra).

V R Sloveniji je možno tudi ne-državnim organizacijam (če imajo določen status in pooblastila) priti do podatkov iz večine zgoraj navedenih uradnih evidenc, ne pa tudi do bančnih podatkov.

Problemi pri iskanju premoženja v tujini

So naslednji:

- različni režimi dostopa do uradnih zbirk podatkov,
- nepopolnost, zastarelost zbirk,
- popolno pomanjkanje nekaterih zbirk podatkov,
- decentralizacija uradnih evidenc,
- nezadostna uporaba IT tehnologij,
- podatki, izgubljeni v konfliktnih obdobjih države,
- nedoslednost uradnikov pri izpolnjevanju evidenc,
- nedotakljivost določenih fizičnih in pravnih oseb,
- uporaba pooblaščenecv,
- uporaba poštnih predalov,
- uporaba davčnih oaz,
- nedelujoča mednarodna pravna pomoč.

Ko (če) se najde premoženje...

..nastopi največji problem: kako ga pravno povezati s storilci?

Težave so zlasti pri:

- nepremičninah in premičninah, katerih lastništvo ni ažurirano ali je fiktivno,
- fiktivnih pravnih poslih (prodajah),
- tihih ali fiktivnih lastniških deležih pravnih oseb,
- „veriženju“ pravnih oseb,
- vrednostnih papirjih na prinosnika,
- gotovini, ki ni položena na bančne račune,
- terjatvah, ki niso predmet sodnih sporov.

Dokazni standardi

Dokazovanje dejanskega lastništva (če ni razvidno že na prvi pravni pogled) je v Republiki Sloveniji še vedno

probatio diabolica.

Obrnjeno dokazno breme?

- ne pomeni odstopa od domneve nedolžnosti
- izredno dobro deluje v večini držav, ki so ga uvedle (tudi v državah z dosti višjimi pravnimi standardi, kot veljajo v Sloveniji)
- ne pomaga v zadevah, ki niso kazenske narave

Možnosti za učinkovito ugotavljanje premoženja v praksi

So – razen v primerih, ko gre za nevešče storilce ali dolžnike – zelo majhne ali jih pa ni.

Viri:

- Basel Institute on Governance, International Centre for Asset Recovery: *Tracing Illegal Assets, A Practitioner's Guide*, Basel 2015, <https://www.baselgovernance.org/publications/667>
- Zakon o kazenskem postopku – ZKP UPB 8 (Ur. l. RS, št. 32/12)
- Zakon o odvzemu premoženja nezakonitega izvora (Ur. l. RS, št. 91/11 in 25/14)